

DUCHOVNÉ CVIČENIA PRE ÚČASTNÍKOV SYNODY 2024

P. Timothy Peter Joseph Radcliffe, OP

3. meditácia

Rybolov a zmŕtvychvstanie

Jn 21, 1 – 14

1. október 2024

„Tej noci nechytli nič.“ Každé z Ježišových zjavení po vzkriesení začína v tme. Pre Máriu Magdalénu to bola tma jej nevedomosti: nevedela, že Pán vstal z mŕtvych. On tam však na ňu čakal. Pre učeníkov v zamknutej miestnosti to bola tma ich strachu. Kristus na Veľkonočnú nedeľu vstal z mŕtvych, zvíťazil nad temnou nocou, a predsa sa znova a znova ocitáme v tme. Temnota vojny, kríza sexuálneho zneužívania a tak ďalej.

Čo je to za noc, ktorá obklopuje týchto učeníkov, ktorí sa vydali na rybolov? Sme späť v obyčajnom svete. Peter hovorí: „Idem loviť ryby“. Vrátili sa do starej rutiny. Akoby sa v Jeruzaleme nič nestalo. Ich siete sú prázdne. Prázdne. Cudzinec sa ich pýta, či majú aspoň trochu jedla. Všetci spoločne odpovedajú „nie“ – po grécky „ou“. To slovo je rovnako prázdne ako oni. *Ou!* Rybári ľudí nedokážu chytiť ani tú najmenšiu rybu.

Všetci poznáme tie chvíle, keď sa nám zdá, že nič nedosiahneme. Počiatkové nadšenie vyprchalo. Keď začíname druhé zhromaždenie synody, stavím sa, že niektorí z nás to cítia podobne. Tí, ktorí začali s nadšením a rozochvením, sa možno spytujú, či sa niekam posunieme. Niektorí z nás aj tak nikdy neverili, že sa to stane. *Ou!* Najčastejšia otázka, ktorú som v súvislosti so synodou za posledných jedenásť mesiacov dostával, bola skeptická: Dosiahlo sa niečo? Nie je to všetko len strata času a peňazí?

Cudzinec je však na brehu ešte skôr, ako ho zbadajú. Boh je na mieste vždy prvý, skôr než si ho všimneme. V prológu Reguly svätého Benedikta Boh hovorí: „Moje oči spočívajú na vás a moje uši sú otvorené pre vaše modlitby. A skôr, ako zavoláte, hovorím: ‚Hľa, tu som‘“.¹ Boh čaká na nás ešte skôr, ako sa začneme modliť.

Prečo ho nespoznali? Možno si myslíte, že je to jedna z tých hmlistých otázok, o ktorých učenci radi píšu nezrozumiteľné články, ale pre nás na tejto synode je hlboko aktuálna. Ako máme rozpoznať Pána, ktorý je dnes s nami, ale ktorého sme možno ešte nevideli?

Nejde o to, že by *vyzeral* inak. Nie, je to preto, že by ho nikdy predtým nevideli. Herbert McCabe OP to dobre vystihol: „Ľudia nespoznávajú Ježiša len ako človeka, o ktorom vedeli, že bol zabitý. Spoznávajú ho ako človeka, ktorého v istom zmysle poznali a *mysleli si*, že ho poznajú, ale až doteraz ho *naozaj* nepoznali“.² On je tajomstvom vtelenej Lásky a oni len teraz začínajú nahliadať výšku a hĺbku lásky, ktorá presahuje každé chápanie. To milovaný

¹ *The Prologue of The Rule of St Benedict*. A Pax Book, preface by W.K. Lowther Clarke. London : S.P.C.K., 1931.

² Herbert McCABE, *God, Christ and Us*, s. 94 .

učeník hovorí – „to je Pán“ – pretože má milujúce oči. Prví teológovia sa často pýtali, prečo sa Ježiš nezjavil svojim nepriateľom, ako napríklad Ponciovi Pilátovi. Mohol by totiž pred Pilátom aj poskakovať, no Pilát by ho aj tak nevidel.

Láska „je slovo, ktoré rastie, ktorého význam sa mení a vyvíja“³. Ako deti si myslíme, že láska našej matky spočíva v tom, že nám dáva jedlo, keď oň žiadame, a nikdy nás neopustí. Keď vyrastieme, pochopíme, že láska si niekedy vyžaduje neprítomnosť alebo odmietnutie dať vám to, čo chcete, napríklad iPhone.

V roku 2012 bol blahorečený francúzsky dominikán Jean-Joseph Lataste. Alebo, ako sa vyjadrila BBC, bol „*beautifed* (skráslený)“! Jeho život sa obrátil naruby, keď v roku 1864 navštívil väzenie pre ženy. Väčšina z nich boli prostitútky alebo sa dopustili vraždy svojho dieťaťa. Pozrel sa na ne a povedal: „Sestry moje.“ A potom založil kongregáciu sestier, v ktorej mohli žiť spolu s ostatnými ženami. Mnohí zbožní mešťania boli znechutení. Ešte sa nenaučili vidieť lásku v praxi. Nespoznali cudzinca na brehu.

Biblickí učenci trávili hodiny v tichu knižníc a študovali neznáme mŕtve jazyky. Niekomu to pripadá ako strata času, ale aj to je skutok lásky. Na synode sa nezhrmaďujeme preto, aby sme vyjednávali kompromisy alebo kritizovali oponentov. Sme tu preto, aby sme sa jeden od druhého učili, aký je význam tohto zvláštneho slova „láska“. Každý z nás je milovaným učenikom, ktorý má osobitný dar vidieť cudzinca na brehu a povedať: „To je Pán.“

Zlomový moment nastane, keď poslušnu Pánov hlas a spustia sieť na druhej strane. Zdá sa to zbytočné. Oni sú tí, ktorí vedia všetko o rybolove. Prečo by mali poslúchnuť tohto človeka, ktorý o rybolove nič nevie? Na túto synodu sme prišli z poslušnosti. Mnohým sa to zdá zbytočné. Pracovali sme celé dni a noci a možno pochybujeme, že sa niečo dosiahne. Ale Cirkev hovorí, aby sme prišli, a my sme prišli. Spustili sme sieť na druhej strane lode, aj keď si niektorí z nás myslia, že z toho nebude žiadny úlovok. Ale táto poslušnosť môže byť plodná spôsobom, ktorý si ani nevieme predstaviť.

Prichádzame tu k veľkej hádanke: 153 tučných rýb. Mohol by som vás hodiny nudiť všetkými podivuhodnými a často absurdnými vysvetleniami tohto čísla. Prečo 153? Niektorí hovoria, že ich muselo byť 153. Ale predstavte si, že by ste ich počítali, keď tam všade poskakovali. Ďalší to vzťahujú k 153 cirkvám, ktoré mohli v tom čase existovať. Iní zasa odkazujú na 153 národov, ktoré boli vtedy známe. Jednoznačne to znamená hojnosť. Pôsobí tu nesmierne štedrá Božia prozreteľnosť. Svätý John Henry Newman opísal prozreteľnosť ako „nehlučné Božie dielo“. *Instrumentum laboris* sa začína citátom z Izaiáša: „Pán zástupov pripravil na tomto vrchu všetkým národom hostinu hojnú, hostinu s vínom, hojnosť vyberanú, víno najjemnejšie“ (25, 6).

Kráľovstvo vtrhne do nášho života so svojou pohostinnosťou, s nadmernou hojnosťou ako víno v Káne Galilejskej. Svätý Dominik sa po kazateľskej misii vrátil neskoro v noci do kláštora mníšok v Ríme. Zobudil mníšky, aby im mohol porozprávať o svojom kázaní. Požiadal ich o víno, no ostalo ho len málo. Mníšky priniesli pohár, ktorý podával sestram ďalej so slovami: pite, *bibite satis*, pite dosýtosti. A pohár sa nikdy nevyprázdnil.

³ Herbert McCABE, *Law, Love and Language*, s. 18.

Musíme mať odvahu uveriť, že Božia prozreteľnosť túto synodu hojne požehná: „...mieru dobrú, natlačenú, natrasenú, vrchovatú vám dajú do lona“ (Lk 6, 38). Nie sme tu kvôli skromnému pokrmu, ale kvôli *haute cuisine* kráľovstva, ak po ňom dostatočne túžime.

Peter je okamžite premenený. Na začiatku tejto scény je prázdny. Opäť sa vrátil k svojmu starému životu. Akoby sa nič nestalo. Teraz však vstane a predtým, ako skočí do mora, sa oblečie. Zvyčajne sa vyzliekame, keď ideme plávať, no toto je znak jeho obnovenej dôstojnosti, podobne, ako keď otec oblieka márnotravného syna po jeho návrate domov. Napriek tomu, že sa pred Pánom hanbí, pláva k svojmu priateľovi. Ja by som sa tak hanbil, že by som plával opačným smerom. Ostatní učeníci sa snažia vytiahnuť úlovok na breh. Peter to urobí hravo. Aké je Petrovo tajomstvo? Nech urobil čokoľvek, stále sa k Pánovi vracia. Jeho láska je silnejšia ako hanba.

Ježiš povedal: „Až budem vyzdvihnutý od zeme, všetkých pritiahnem k sebe“ (Jn 12, 32). Teraz vidíme Petra, ako k sebe priťahuje – v gréčtine je to to isté slovo – sieť plnú tučných rýb a sieť sa nepretrhne. Nie je to vďaka jeho sile, ale vďaka jeho spolupráci s Pánovou príťažlivosťou, magnetickou príťažlivosťou Zmŕtvychvstalého. Je to Pánova príťažlivosť, ktorá ťahá neroztrhnutú sieť na breh. Petrova služba jednoty nie je službou policajta nad nepoddajnými Božími deťmi. Je to zjavovanie príťažlivosti Pána, ktorý nás priťahuje k sebe.

Keď som minulý rok prišiel na synodu, myslel som si, že veľkou výzvou bude prekonať jedovatý odpor medzi tradicionalistami a progresívcami. Ako môžeme vyliečiť túto polarizáciu, ktorá je katolicizmu taká cudzia? Ale keď som počúval, zdalo sa, že je tu ešte zásadnejšia výzva: Ako môže Cirkev prijať všetky rozmanité kultúry nášho sveta? Ako chytiť do siete ryby zo všetkých kultúr sveta? Ako urobiť, aby sa táto sieť neroztrhla?

Keď v roku 1989 padol Berlínsky múr, považovalo sa to za koniec studenej vojny. Francis Fukuyama vydal knihu *Koniec dejín a posledný človek*,⁴ v ktorej tvrdil, že sme vstúpili do novej éry, do triumfu západnej liberálnej demokracie. Zdalo sa, že každý národ je predurčený na to, aby sa „vyvinul“ do nášho západného spôsobu života. Niektoré krajiny, najmä na Juhu, nás jednoducho musia dobehnúť. Bola to ilúzia, z ktorej sa Západ pomaly prebúdzal. Namiesto toho žijeme v multipolárnom svete, v ktorom mnohí ľudia z južnej pologule považujú Západ za dekadentný a odsúdený na zánik. Žijeme v postzápadnom svete⁵. Mnohí obyvatelia Západu si to ešte neuvedomujú.

Čakáme na nové Turíce, v ktorých každá kultúra bude hovoriť svojím vlastným jazykom a iné jej budú rozumieť. To je aj naša úloha počas synody a základ našej misie v tomto našom rozorvanom a rozdelenom svete. Prosme o príhovor Máriu, rozväzovačku uzlov, a Petra, opravára sietí!

V prvom rade si uvedomme, že potrebujeme jeden druhého, ak chceme byť skutočne katolíckmi. Rozmanité kultúry, ktoré sa zišli na tomto zhromaždení, si navzájom ponúkajú uzdravenie, testujú svoje predsudky a vyzývajú sa k hlbšiemu láskyplnému pochopeniu. Každá kultúra má svoj spôsob, ako vidieť Cudzinca na brehu a povedať: „To je Pán“.

Napríklad pápež Benedikt XVI. konštatoval, že Západ trpí „istou formou choroby ducha“⁶, tým, čo svätý Ján Pavol II. nazval „kultúrou smrti“. Buď pred smrťou utekáme a tvárime sa,

⁴ Francis FUKUYAMA, *The End of History and the Last Man*. London : Penguin, 1989.

⁵ Oliver STUENKEL, *Post-Western World: How Emerging Powers Are Remaking Global Order*, Polity, 2016.

⁶ BENEDIKT XVI.: *Homília pri otvorení druhej osobitnej synody biskupov pre Afriku*, 4. október 2009.

že nikdy nepríde, alebo sa ju snažíme ovládnuť pomocou asistovanej samovraždy. Tak ako Peter, aj my obyvatelia Západu potrebujeme pomoc, aby sme na brehu uvideli vzkrieseného Pána, ktorý zvíťazil nad smrťou. Potrebujeme pomoc, aby sme žili so svojou smrteľnosťou v nádeji.

Počas generálnej kapituly v Bogote zomrel istý obľúbený francúzsky dominikán. Na jeho pohrebe bratov zo Západu premohol smútok. Mladý kolumbijský brat však namietal: „Toto nie je čas smrti. Toto je čas viery“⁷. Počas tejto synody náš brat, páter Orobator SJ, ďakoval za to, že ho vychovali rodičia, ktorí praktizovali tradičné africké náboženstvo s jeho hlbokým zmyslom pre dar života. Napísal, že „ústredným prvkom náboženského systému v celej Afrike je *hlboká viera v živost' stvorenia*“⁸. Neviete, čo znamená žiť, ak sa skrývate pred smrťou. Máme sa čo učiť od našich bratov a sestier v iných častiach sveta, ktorých oči sú otvorené smrti, a tak lepšie chápú, čo znamená byť nažive.

Možno našou najväčšou výzvou je prijať to, čo pápež Benedikt nazval „interkulturalita“. Nie je čas na teoretické skúmanie toho, čo to znamená. Namiesto toho si predstavme sieť. Sieť pozostáva z prázdnych otvorov spojených povrazmi. Priestory a uzly. Bez oboch by nebolo siete, ktorá by vytáhovala ryby.

Keď sa kultúry stretnú, mal by medzi nimi zostať priestor. Žiadna z nich by nemala pohltiť tú druhú, ako sa to deje pri globalizácii konzumu. Mali by sme si vážiť kultúrne rozdiely. Spomeňme si na to nádherné nemecké slovo *zwischenraum* – „medzipriestor“. Je to plodný priestor medzi kultúrami, pokým každá z nich si zachováva svoju identitu a zároveň je otvorená voči druhým. Akvinský povedal, že kde existuje láska, tam sa dvaja stávajú jedným, ale odlišnosť ostáva.⁹

Žiadna kultúra nás nikdy nedokázala spojiť: ani latinčina, dokonca ani tomizmus! Sieť sa neroztrhla, pretože každá kultúra je svojím spôsobom otvorená pravde. Kardinál Ratzinger v prednáške, ktorú predniesol v Hongkongu v roku 1992, objasnil, že „základnú otvorenosť každého človeka voči druhému možno vysvetliť len skrytou skutočnosťou, že našich duší sa dotkla pravda; a to vysvetľuje základnú zhodu, ktorá existuje aj medzi kultúrami, ktoré sú si najviac vzdialené.... Nikto nechápe celok; nespočetné náhľady tvoria a vytvárajú akúsi mozaiku, v ktorej sa prejavuje ich komplementárnosť a vzájomná prepojenosť. Aby sme boli vytvorili jeden celok, všetci sa navzájom potrebujeme. Ľudské bytosti sa približujú k jednote a celistvosti nášho bytia len v reciprocite všetkých veľkých kultúrnych výdobytkov“¹⁰.

Spája nás naša spoločná viera, Krédo, ktoré presahuje každú kultúru. Ako však preložiť *homoousios* do svahilčiny, hindčiny alebo japončiny? Určite je potrebné, aby sieť držala pohromade vzájomná radosť, priateľstvo, spoločné potešenie a dokonca aj smiech. Jedným z najfascinujúcejších príkladov tejto interkulturality bola jezuitská misia v Číne v šestnástom storočí. Toto stretnutie Západu a Východu prekvitávalo vďaka priateľstvu, ktorým sa vzájomne obohacovali. Prvá kniha Mattea Ricciho bola vlastne o priateľstve. Priateľstvo pletie siete.

⁷ Táto udalosť sa týkala neskoršieho magistra rádu P. Bruna Cadoré, OP.

⁸ E. AGBONKHIANMEGHE, *Religion and Faith in Africa: Confessions of an animist*. New York : Orbis, 2018, s. 16.

⁹ AQUINAS, STH II-II 17.3.

¹⁰ Joseph RATZINGER, *Christ, Faith and the Challenge of Cultures*, Meeting with the Doctrinal Commissions in Asia. Hong Kong, 3. marec 1993 .

Ale namiesto toho, aby som hovoril o týchto obdivuhodných jezuitoch, pozriem sa na dva príklady, ktoré som zažil vo svojom ráde, len aby som vám pomohol urobiť si obraz o našej úlohe na synode. Jedným z mojich obľúbených miest je farma v Benine, ktorú založil náš brat Godfrey Nzamujo. Volá sa Songhai, podľa veľkej africkej ríše, ktorá v tomto regióne prekvitala pred päťsto rokmi. Nzamjo sa naučil hospodáriť doma v Afrike a študoval aj západné vedy v Kalifornii. Songhai je výsledkom afrického a západného poľnohospodárstva. Farma začínala ako jeden hektár pustatiny, ktorú nikto nechcel, a teraz má 24 hektárov a vzdelávajú sa tam mladí poľnohospodári z celej Afriky, ba dokonca z celého sveta.

Nič tu nie je zbytočné. Mušky sa vykrmujú na zvyškoch z reštaurácie a potom sa nimi krmia ryby. Nzamujo nazýva Songhai hotelom Sheraton pre mušky. Všetky zvieratá a rastliny prosperujú vo vzájomnej závislosti. V Songahi majú dokonca aj komáre svoju úlohu v rovnováhe života, hoci nepatria k najlepším Božím nápadom!

Eucharistia tu má miesto v rámci ekológie vd'ačnosti. Nzamujo povedal: „Omša je kombináciou darov slnka, vody a pôdy. Víno je bolesťou a utrpením pochádzajúcim z hrozna, ktoré sa muselo rozomlieť, ale stáva sa symbolom priateľstva“. Songhai vyžaruje nádej. Ďalej povedal: „Je čas narodiť sa a čas zomrieť, pretože taká je príroda. Môže sa zdať, že Afrika je na strane porazených, ale úprimne povedané, z toho, čo cítim, z toho, čo vidím, zajtrašok bude časom Afriky“.

Takto to dopadne, keď sa kultúry stretnú v priateľstve a splodia nádej. Priestor medzi nami preklenie vzájomná radosť a dokonca aj smiech. Nzamujo tvrdí, že jeho ošípané symbolizujú projekt aj naše priateľstvo, pretože sú výsledkom križenia veľkých bielych yorkshirských ošípaných, ako som ja, a malých čiernych afrických ošípaných, ako je on. Rozdielnosť je plodná.

Ďalší malý príklad: japonský dominikán Šigeto Ošida sa označil za budhistu, ktorý stretol Ježiša. Založil ašram neďaleko hory Fudži, kde kresťania a budhisti žili spolu v harmónii. Neznášal tendenciu Západu vykoreniť realitu abstraktnými pojmi. Nazýval to „tretou nohou kurčaťa“, ktorá nebola ani pravou, ani nohou, ale abstraktnou, neexistujúcou nohou. Povedal: „My Japonci máme v krvi, čo je to náboženstvo. Katolícka cirkev nie je krabica s bonbónmi alebo firma“¹¹.

Keď Ošida dával rekolekcie, najmä pre biskupov zvyknutých na sedavý život, rád ich posielal sadiť ryžu na ryžové polia, nevšímajúc si ich protesty ohľadom bolesti chrbta. Napísal: „Poľnohospodár, ktorý tvrdo pracuje od úsvitu do súmraku, vie, že zrnko ryže nie je jeho produktom, niečím, čo vytvoril vlastným úsilím, ale je tým, čo mu dal Boh. Musí obetovať zrnko ryže Bohu, ktorý je skrytý, ale ktorý dáva všetko. Musí povedať: ‚Toto je tvoje‘“¹².

Ošida bol hlboko kritický voči západnej kultúre, ale podobne ako Nzamujo, so smiechom a potešením prekonával kultúrne rozdiely. Rád žartoval, že Boh ho oklamal, aby sa stal kresťanom a potom dominikánom, pretože stretol úžasných kresťanov a potom dominikánov, takže si pomyslel, že sa to všetkým páči. Smial sa a hovoril: „Mýlil som sa! Boh ma podviedol!“

¹¹ Šigeto OŠIDA, s. 135.

¹² Claudia MATTIELLO (ed.), *Takemori Sōan: Teachings of Shigeto Oshida, a Zen Master*, Buenos Aires, 2007.

Petrova sieť je teda zaplnená voľným priestorom a drží ju pohromade pravda, potešenie a radosť. Na breh ju nevytáhuje zákonná moc, ale príťažlivosť Pána, ktorý bol vyzdvihnutý a všetkých priťahuje k sebe. Krása ťahá sieť na breh. Spomeňme si na Matatoši Asariho, japonského katolíka z Nagasaki, ktorý poslal všetkým národom, ktoré boli poškodené druhou svetovou vojnou, čerešne ako symbol zmierenia.¹³

Nech Boh požehná túto synodu takýmito láskyplnými medzikultúrnymi stretnutiami, v ktorých sa obe strany stávajú jedným, ale zostávajú odlišné. Žiadna kultúra nemôže dominovať. Musíme si však veľmi dobre uvedomiť, ako sa v našich rozhovoroch prejavuje nerovnováha moci. Stretnutie kultúr nikdy nie je nevinné alebo len myšlienkové. Koloniálne myslenie ešte stále poznačuje náš svet. Robator sa podelil o jedno africké príslovie: „Kým sa lev nenaučí písať a hovoriť, lov bude vždy oslavou lovca“.¹⁴ Lev teraz hovorí, ale Západ ho nepočúva.

Podľa jednej piesne z mojej mladosti „peniaze spôsobujú, že sa točí svet“. Žijeme síce v postzápadnom svete, ale bankový systém je stále pod kontrolou Západu. Imperializmus sa neskončil a stále sa snaží vnútiť svoje hodnoty iným. Cudzinca na brehu však nebol členom bohatej elity. Ukrižovala ho najväčšia imperiálna mocnosť tej doby, pričom táto smrť bola vyhradená pre otrokov a mala za cieľ ponížiť. Počúvajme teda so zvýšenou pozornosťou tých, ktorí sú dnes ukrižovaní imperiálnou mocou našej doby. Počúvajme s pokorou jeden druhého. Je to pokorný Šimon Peter, s ktorým sa dnes popoludní stretne.

¹³ Naoko ABE, *The Martyr in the Red Kimono*, London : Chatto and Windus, 2024.

¹⁴ P. XIII.